

Grieg fyri klaver og symfoniorkestur

Í morgin kl. 16.00 verður tann stóra heyst-konsertin hjá Føroya Symfoniorkestri í Norðurlandahúsinum.

Martin Mouritsen stjórnar orkestrinum.

Á konsertini fer russiska/danska Nina Kavtaradze at spæla klaver saman við FSO. Tey fara at spæla »Klaverkonsertina hjá Grieg«, Konsert fyri klaver og orkestur í a-moll, opus 16.

Um hetta mæta tónaverk verður sagt:

Verkið framdi Grieg um summarið 1868, meðan hann var í summarfrí í Danmark. Tey bæði konan komu til Keypmannahavnar í juni mánaði og fóru beinanvegin norður til Søllerød í eitt lítið urtagarðshús at búgva. Litlu dóttirina lótu tey eftir hjá verforeldrunum inn í Keypmannahavn. Vinnmennir Emil Hartmann og Edmund Neupert høvdu leigað teimum húsin fyri summarið. Smá voru tey, bert tvey rúm. Her var friðarligt, og Nina Grieg segði frá, at Grieg als ikki skundaði sær at fáa konsertina frá hondini — for ikki tíðliga upp og spákaði sær langar túrar. »Hann fór spakuliga avstað, kendi á sær, at hann skuldi hvíla seg væl, roykti sær eina sigarett og durvaði. Ongar trupulleikar kendi hann hanga sær á herðunum, hvørki listaligar ella aðrar.«

Konsertin varð fyrstu ferð framförd í Keypmannahavn tann 3. apríl 1869, og árið eftir í Christiania, nú Oslo. Verkið var ógnað norska klaverspælaranum og tónaskaldinum Edmundi Newpert, og hann var eisini solistur við frumframförluna.

Aftan á konsertina skrivaði Neupert til Grieg: »Leygardagin ljómaði tygara gudaborna verk í stóra salinum í Casino. Móttøkan, eg fekk, var stórfingin. Longu aftan á »kadencuna« í fyrsta partinum reistust áhoyrararnir við lógvabrestum. Teir triggir ummælarnir Gade, Hartmann og Rubinstein stóðu uppi í klivanum og klappaðu. Rubinstein letur heilsa og sigur, at hann er púra ovfarin at hoyra eitt so gávirikt verk; hann gleðir seg til at hitta tygum.«

Í Rom várið 1870

Um vitjanina hjá Liszt í Rom á vári 1870 skrivur Grieg: »Eg var so heppin, at eg júst tá hevði fingið frumritið til klaverkonsertina frá tónasetaranum í Leipzig. — Winding og eg vóru sera spentir um hann (t.e. Liszt) mundi fara at spæla konsertina frá blaðnum. Sjálvur helt eg tað ikki vera møguligt, men Liszt hevði aðra hugsan. Hann segði: »Wollen Sie spielen?« Eg skundaði mær at siga ei, eg dugdi hana ikki, (eg hevði heldur ongantið vant hana). Liszt tók so frumritið, fór yvir at klaverinum og segði við sínum sermerka smili, meðan hann vendi sær at øllum, sum inni vóru: »Nun, dann werde ich Ihnen zeigen dass ich auch nicht kann«. Hann setti seg so at spæla. Eg má vísganga, at hann spældi fyrsta partin í skjótara lagi, so hesin fekk ein feril av bráðræni yvir sær; men seinni, aftan á at eg hevði fingið høvi til at siga honum ferðina, spældi hann soleiðis sum bert hann dugir tað. Tað gav at bita, tá hann kom til »kadencuna«, sum tekniskt er nakað av tí torføra, so spældi hann hana uttan himpr, fullkomið. Hansara keipur og andlitsbrøgd eru skemtilig. Hann situr ikki bara og spælir, men prátar og ummælir samstundis. Hann tveitir av munni andbornar viðmerkingar, nú higar, nú haðar, nikkar, tá okkurt fellur honum. Í adagiopartinum og kanska serliga í finaluni, tá bar av bæði hvat spæli viðviki og róсандi orðum. Eg fari ikki at gloyma eina serliga hending. Móti endanum av finaluni minnast tit kanska, at næsta temaið verður endurtikið við stórar styrki. Í allarseinastu taktini, har fyrsti nótin í temanum g

verður broyttur til gis, meðan klaverið í einum stórum skalalopi fer um stóran part av klaviaturinum, steðgaði hann snøggliga og reistist í fulla hædd, fór frá klaverinum og fór glórvandi við ørmunum upp um høvd gjøgnum kleysturhøllina, meðan hann brølaði temaið. Tá hann kom til g-ið, rætti hann armin fram sum ein rómverskur imperator og rópti: »G, g, nicht giss! Famos! das ist so echt schwedisches Banko!« (Banko var svenskur punsjur.) og síðani heilt pianissimo, »Der Smetana hat mir neulich etwas davon geschickt.« (Tað skal viðmerkjast, at Smetana var rættiliga leingi í Gøteborg sum konsertmeistari). Hann fór aftur yvir at klaverinum, endurtók alla strofuna og endaði. Síðani segði hann við serliga innligari áherðslu, meðan hann rætti sær frumritið: »Fahren Sie fort, ich sage Ihnen, Sie haben den Zeug dazu, und lassen Sie sich nicht abschrecken!« Hetta seinasta hevur sanniliga tyding yvir meg. Fyri meg ein — um eg so má siga vígsla. Ofta, tá vónbrot og beiskleikar koma, fari eg at hugsa um hesi orðini, og minnini um hesa lötuna fara at hava eina undursama megi til at styrkja meg í mótgongu deilum; tí trúgvi eg fult og heilt.

Pianisturin Oscar Meyer, sum var hjástaddur, leggur okkurt afturat tí, sum Grieg sigur:

»Tað hendi seg, at Liszt legði eina modulation burtúr og spældi bræsin eitt orkesturførtissimo í dur í staðin fyri í moll. Tá Grieg visti á mistakið, hugdi Liszt illsliga at honum, tók ein blýant og setti grovar viðmerkingar í frumritið. Kveitti so at Grieg og helt fram at spæla.«

Nøkur ummæli

Í februar 1872 varð konsertin fyrstu ferð framförd í Tysklandi. Hetta var í Gewandhaus í Leipzig, og var Erika Lie solistur. Konsertin fekk vánaliga móttøku. Ein ummælari segði a-moll konsertina vera ávirkaða av ikki færri enn fimm tónasköldum.

Johann Svendsen var staddur í Leipzig og

hoyrði konsertina. Hann skrivaði bræv til Grieg og sæst av hesum, at hann als ikki er samdur við nevnda ummælara.

»Í vetur hoyrði eg um síðir tygara klaverkonsert. Um tað var gjørligt, so hevði hon hækkað upp aftur ta hámeting og virðing, eg havi fyri tygum. Alt er so lýsandi klárt og fult av uppruna, so væl ljóðført, at eg heiti hetta verk sum eitt stig longur fram á menningarleið tygara.«

Eisini seinni hevur a-moll konsertin verið ymiskliga mett — summir eldhugaðir, aðrir turrisligir og sakligir.

Mondrad Joensen sigur um konsertina: »Minni ódarvað og meira beinleiðis kundi neyvan nakar gudaborin íblástur verið umsettur til veruleika. Friskligari hava við sjáldan møtt einum ungum listamanni og hansara gróðurkvæma lyndi í tónum — og ikki minst: vakrari og klárari er helst ongantið ein so sterk náttúrukensla fingin fram úr tí stírvna og bundna sonatuforninum.«

Onkur ummælari, t.d. Cherbuliez, hevur í enn størri mun peikað á muskalska tilfarið í konsertini. Hann skrivur:

»Sermerkt fyri konsertina er, hvussu óbundin og sjálvstøðugur Grieg er hvat strevi og lag viðvikur; hetta stavar frá nýtsluni av norskur fólkátónleiki, og tá serliga í seinasta satsinum. Um vit samanbera hana við tað bundna mynstrið í teim virtuosu og romantisku klaverkonsertunum frá hesum sama tíðarskeiðinum, so hevur henda fyrminin í tí samantronga tematiska og í »gjøgnumfæringspartinum«. Tó kann ikki noktast, at fyrsti satsurin ber á bráð at líkjast fyrsta satsinum í klaverkonsertini av Schumann. Hóast klassiska bygnaðin við trimum satsum, so sýnir hetta verkið eitt persónlig hugflog, og tá serliga tann ríkiliga nýtslan av undirtemaum.«

Okkurt fyri øll

Annað verkið á skránni er Coriolan ouverturan av L. van Beethoven. Hetta er stórfingdið og tignarligt romantiskt verk, vakurt

Edvard Grieg (1843-1907)

og melodiskt, gjørt í 1807. Aftanfyrir liggur søgan um rómverska herhövdingin Coriolanus, sum varð gjørdur útlagin úr Róm, men vendi aftur við einum stórum fylgi av figgindum fyri at fáa hevnd yvir sin fœðistað. Stóru ótti kom á fólkið, og einki hjálpti, at fáa Coriolanus frá síni hevndarætlan; men tá móðirin og konan saman við øðrum aðalkvinnum á knønum komu út í leguna at biðja um miskunn, blotnaði hann. Tey bæði temaini — annað friðleyst og eggjandi — hitt blitt og friðsælt — skulu avmynda lyndiseyðkennini hjá Coriolanus.

Síðani kemur ein

scherzo úr fimtu symfoni av Franz Schubert. Hann var lítið meira enn 16 ára gamal, tá hann skapti verkið. Lætt og skemtiligt lag — satt wienarkæti.

Forleggjarin Simrock helt við Dvorak, at hann átti at farið undir slaviskar dansir í sama stili, sum Brahms gjørdi sínar ungversku. Hesir vórðu til í 1878, og konsertin endar við trimum av hesum slavisku dansum. Hesir eru lættlærdir og væljóm- andi, so FSO hevur bórðreitt við einik krevjandi, men samstundis áhuga- verdari skrá, sum hevur heiti á breiða áhoyrara- fjøld.

Um nøvn

LFÚ Ráðgevingin í Dr. Jakobsensgøtu 16 hevur opið týsdag og hósdag kl. 16.00 - 18.00. Tlf. 15015.

LFÚ hevur telefonið mánadag, mikudag og friggjadag kl. 16.00 - 18.00. Tlf. 10220.

Gullbrúdleyp

Mánadagin 30. november kunnu hjúnini Amanda og Dánjal Joensen, Vatns- oyrum, halda gullbrúdleyp.

KFKU

Ungmannadeildin hevur fund mánakvöldið kl. 19.30 og Vægleði møtir týsdagin kl. 16.00.

Tit ringja

— vit skriva

Ringið telefon

11820

